

POLITIKER OCH TJÄNSTEMÄN I VÄSTRA GÖTALAND OCH SKÅNE¹

LENNART WEIBULL

När SOM-institutet introducerade sina regionala frågeundersökningar 1992 var grundidén att den regionala ansatsen skulle göra det möjligt komma närmare verkligheten. Det skulle vara möjligt att inte bara studera politiska institutioner i allmänhet utan att även få medborgarnas bild av de enskilda institutionerna i deras närhet. Den första undersökningen genomfördes 1992 och avsåg Göteborgsregionen. År 1998 vidgades ansatsen till att omfatta hela Västra Götalandsregionen och bli årligen återkommande (Nilsson, 1993, 2009, 2010). Tre år senare genomfördes den första regionstudien utanför Västsverige i Malmöregionen (Wadbring & Weibull, 2002) och 2004 gjordes den första SOM-undersökningen som täckte Region Skåne (Nilsson, 2006).

I och med introduktionen av Skåneundersökningen har det öppnats möjligheter att göra regionala jämförelser. Frågeundersökningarna i Västra Götaland och Skåne görs på exakt samma sätt och ställer i huvudsak samma grundfrågor till medborgarna om i princip likartade samhällsinstitutioner. Upplägget ger således mycket goda möjligheter att jämföra medborgarnas vanor och attityder i två svenska regioner. Därigenom går det att värdera den regionala faktorns betydelse i förhållande till individskillnader. Vilken roll spelar regionala egenskaper när det gäller synen på samhället bland unga och gamla?

Hittills har jämförelsemöjligheterna utnyttjats förhållandevis lite. Det finns flera förklaringar till det. En av de viktigaste har varit intresset att etablera tidsserier för att därigenom kunna belysa långsiktiga förändringsmönster inom respektive region (Ohlsson & Bergström, 2013; Bergström & Ohlsson, 2015), men det hindrar inte att det inom vissa områden gjorts jämförande analyser. Det föreliggande kapitlet avser att vara ett bidrag till att utveckla jämförelserna mellan medborgarattityder i Västra Götaland och Skåne. Det är ett slags illustration av vad som kan göras samtidigt som det avser att bidra med ny kunskap. Det område som står i fokus är medborgarnas förtroende för olika grupper i samhället. Vilka likheter och skillnader finns mellan bedömningarna i Västra Götaland och Skåne?

Samhällsförtroende

Den fråga som vi ställt oss i det här kapitlet är vad som bestämmer vilket förtroende vi har för politiker på olika nivåer och för olika yrkesgrupper. Det finns en omfat-

tande litteratur om vad som ska menas med förtroende. Det är frågor som framför allt psykologer sysslat med. Det brukar talas om fem komponenter som skapar förtroende. Det handlar om förmåga eller kompetens, integritet eller opartiskhet, empati eller medkänsla, transparens eller öppenhet, samt värdegemenskap eller ömsesidig förståelse (Johansson m fl, 2006; Trägårdh, 2009).

Från många studier vet vi att Sverige är ett land där människor i mycket stor utsträckning litar på varandra (Holmberg & Rothstein, 2015).² Men svenskarnas stora förtroende gäller även samhällets centrala institutioner. Av de samhällsinstitutioner som årligen mäts i den nationella SOM-undersökningen åtnjöt en klar majoritet stort förtroende hos den svenska allmänheten år 2015. Sjukvården, polisen och universiteten är de institutioner som vanligen har störst förtroende (Holmberg & Weibull, 2016). Det hindrar inte att det finns betydande skillnader mellan olika individers bedömningar beroende på bland annat personlig erfarenhet och livssituation (Holmberg & Weibull, 2015), men också beroende på verksamhetens upplevda värde och hur den faktiskt fungerar. När det gäller förtroende för politiker spelar givetvis även politiska värderingar en stor roll. Vår grundläggande fråga är nu vad som i dessa avseenden utmärker Västra Götaland och Skåne.

Syftet med analysen är att studera förtroendet för dels olika politikergrupper, dels några olika yrkesgrupper – i första hand tjänstemannagrupper inom främst offentlig sektor – och särskilt fördjupa oss i faktorer som bidrar till deras förtroende och studera vilka skillnader som finns mellan Västra Götaland och Skåne. Men först ska vi ge en översikt av förtroendet i Västra Götaland 2015.

Förtroende i Västsverige 2015

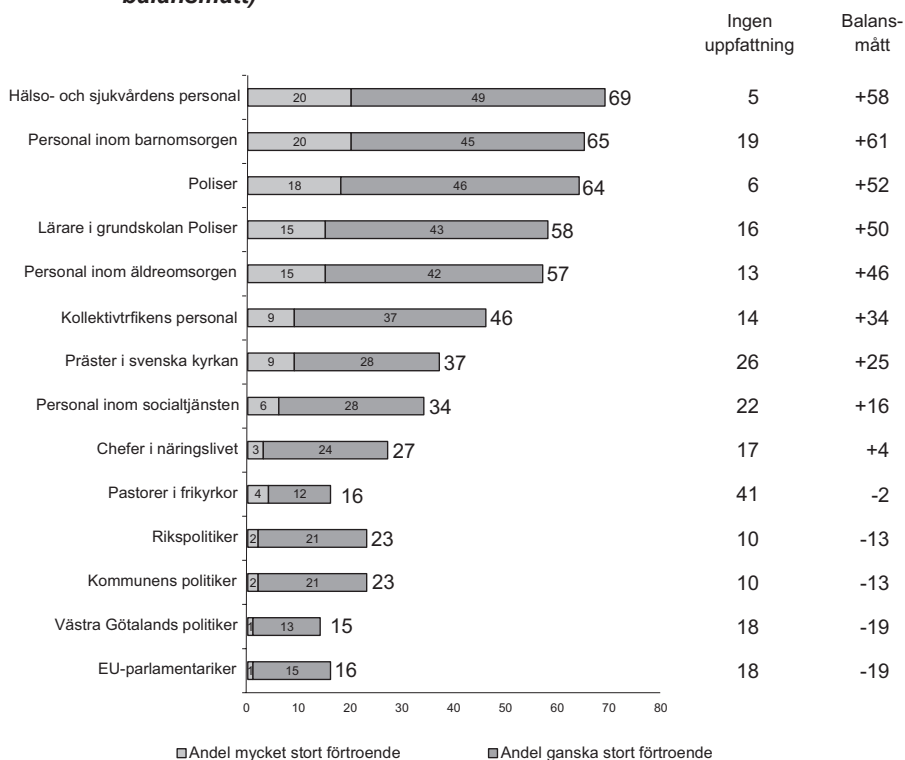
I de regionala SOM-undersökningarna ställdes 2015 frågan om förtroende hur vissa ”grupper sköter sitt arbete”.³ Frågan har förekommit under ett flertal år, men de grupper som har fått bedömas har varierat något mellan olika undersökningar. Frågeformuleringen nämner ”grupper” och var och en av dem blir definierad genom ett svarsalternativ. I motsats till den årligen ställda frågan om förtroende i den nationella SOM-undersökningen gäller det inte institutioner eller verksamheter utan de grupper som är knutna till institutionerna. Det har visserligen skett mindre förändringar i fråga om vilka grupper förtroendefrågan täckt in men i princip gäller den politiker på olika nivåer och yrkesgrupper inom offentlig verksamhet (jfr Nilsson, 2009). Det ska i sammanhanget noteras att frågan inte avser specifika yrkesgrupper, t ex sjukvårdsbiträden, eller professioner, t ex läkare, utan frågan avser personalen inom ett område som sjukvården eller omsorgen. Undantaget är lärare i skolan.

I den regionala undersökningen i Västsverige 2015 fick svarspersonerna ta ställning till 14 grupper. Vid sidan av de nämnda två huvudtyperna politiker och tjänstemän som omfattade elva grupper fanns även chefer i näringslivet samt präster och pastorer med. I den skånska undersökningen fanns de senare inte med, liksom inte heller en av tjänstemannakategorierna (personal inom socialtjänsten). Tio av grupperna

är samma i de två undersökningarna: dels fyra politiker kategorier, dels sex professionella tjänstemannagrupper där anställda inom offentlig sektor dominerar. Det är dessa som bildar underlag för den jämförande analysen av de två regionerna. Men först ska vi redovisa den samlade bilden av förtroendet i Västra Götaland.

I figur 1 finns en sådan uppställning av förtroendet för de grupper som undersöktes i Västra Götaland. Staplarna i figuren visar andel som uppger att de har mycket eller ganska stort förtroende. I nästa kolumn anges andelen som saknar uppfattning och i den tredje redovisas ett balansmått som anger andelen stort förtroende minus andelen litet förtroende. Rangordningen för grupperna är gjord efter andelen som svarat mycket eller ganska stort förtroende. Den andelen står för de olika gruppernas förtroendebas, eftersom den bygger på förtroendet bland samtliga svarande och procentbasen inkluderar även dem som saknar uppfattning.

Figur 1 Förtroende för olika grupper, Västra Götaland 2015 (procent och balansmått)

Kommentar: Frågan lyder: "Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sina uppgifter". Svarsalternativen är 'mycket stort förtroende', 'ganska stort förtroende', 'varken stort eller litet förtroende', 'ganska litet förtroende' och 'mycket litet förtroende'. Balansmättet redovisar andelen som uppgivit att de har 'stort förtroende' minus andelen som har 'litet förtroende'.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2015.

Om vi först utgår från staplarna i figuren visar sig att det är tre yrkesgrupper som toppar Västra Götalands förtroendelista: hälso- och sjukvårdens personal, personal inom barnomsorgen och poliser. Omkring två tredjedelar av de svarande har minst ganska mycket förtroende för dem – en femtedel har mycket stort förtroende. Lärare i grundskolan och personal inom äldreomsorgen bildar en andra grupp, där över hälften har mycket eller ganska stort förtroende. Av de fem grupper som ligger lägst med en fjärdedel stort förtroende avser fyra politiker. Minst förtroende har EU-parlamentariker och Västra Götalandsregionens politiker.

I den andra kolumnen kan vi se att hur stor andel som anger att de inte har någon uppfattning om respektive grupp. En relativt stor andel av allmänheten saknar uppfattning om präster och pastorer, men även om personal inom barnomsorgen och socialtjänsten. Däremot har nästan alla uppfattningar om hälso- och sjukvårdens personal och om poliser. Bakom skillnaderna ligger till viss del hur mycket kontakt svarspersonerna har haft med respektive grupp. Samtidigt kan även personer som saknar egen erfarenhet ha åsikter om politiker och yrkesgrupper, främst genom vad man hör av andra eller vad som framkommer i olika medier. Men även för grupper som förekommer regelbundet i dagspress, radio och tv, exempelvis EU-parlamentariker och regionpolitiker, är det nästan en femtedel av allmänheten som saknar uppfattning.

Den tredje kolumnen redovisar balansmättet. I det tar vi även hänsyn till andelen som angivet att de har litet förtroende. Det gör vi genom att för varje grupp minska andelen stort förtroende med andelen litet förtroende. Ett balansmått kan variera mellan +100 (alla har stort förtroende) och -100 (alla har litet förtroende)⁴. Av de 14 grupper som fanns med i Västra Götaland har nio en positiv förtroendebalans – från +61 för personalen om barnomsorgen till +4 för chefer i näringslivet. Rangordningen blir således ganska lik den som gäller för andelen stort förtroende. De som avviker genom negativa balansmått är de fyra politikerkategorierna.

Det går även att belysa förtroendet bara bland dem som har uppfattning. Då ökar andelen med stort förtroende särskilt i de grupper där många saknar uppfattning. Mest tydligt är det i fråga om personal inom barnomsorgen, där andelen med stort förtroende bland dem med uppfattning är 80 procent. Också i andra grupper där många saknar uppfattning ökar förtroendet när vi begränsar oss till dem som kan ta ställning. Förtroendet för präster går från 37 till 50 procent och för pastorer i frikyrkan från 15 till 27 procent.

Rangordningen kan jämföras med nivån på institutionsförtroendet i Sverige som det framträder i den nationella SOM-undersökningen 2015 (Holmberg & Weibull, 2016). De områden som direkt kan jämföras uppvisar samma rangordning: sjukvården kommer högst, därefter polisen, medan Europaparlamentet ligger i botten. Grundskolan ligger i mitten och både kommunstyrelser och riksdag på den nedre halvan. Annorlunda uttryckt pekar resultatet på att den relativa värderingen av verksamheterna är i stort densamma oavsett om det är institutionen i

sig eller gruppen av människor som bedöms. De hindrar dock inte att nivåerna kan skilja sig något.

Det allmänna intrycket är att förtroendebasen för flertalet grupper är mycket stabil över tid (Bergström & Ohlsson, 2016). Om vi begränsar oss till en jämförelse mellan 2015 och 2014 visar sig att rangordning och nivå nästan är exakt densamma de två åren. Det skiljer som regel bara ett par procent (Weibull, 2015). Den enda förändringen mellan de två åren gäller politikerna, särskilt rikspolitikerna, där förtroende har minskat. Förklaringen är i huvudsak att 2014 var ett valår då de politiska institutionerna normalt uppvisar ett större förtroende. Samma sak gällde valåret 2010 och dessa periodiska uppgångar brukar betecknas som valårseffekter (Holmberg, 1994). Nedgången 2015 gäller även EU-parlamentariker och de regionala och lokala politikerna.

Västra Götaland och Skåne

Utgångspunkten för kapitlet är att studera likheter och skillnader mellan förtroendebedömningarna i Västra Götaland och Skåne. Av de 14 grupper som förekom i den regionala SOM-undersökningen i Västsverige fanns 10 med i den skånska undersökningen: de fyra politikerkategorierna samt sex yrkesgrupper inom i första hand offentlig sektor: personal inom hälso- och sjukvård, barnomsorg, äldreomsorg och kollektivtrafik samt lärare i grundskolan och poliser. Det är dessa grupper vi i olika avseenden ska jämföra.

I tabell 1 redovisas förtroendet för de tio yrkes- och politikergруппerna i Västra Götaland och Skåne. I tabellens övre del anges förtroendet bland samtliga i den nedre bland dem som uppger att de har uppfattning om respektive grupp. Den första delen av tabellen överensstämmer i huvudsak med uppställningen i figur 1.

Den allmänna bilden av förtroende för tjänstemän i de två regionerna är att bedömningarna är likartade. Om vi utgår från andelen med stort förtroende för respektive grupp är rangordningarna både bland samtliga och bland dem med uppfattning nära nog identiska. Samtidigt finns det ett intressant grundmönster genom att förtroendet för de professionella yrkesgrupperna är något högre i Västra Götaland än i Skåne. Differensen ligger på omkring fem procent. Det är givetvis ingen dramatisk skillnad men det intressanta är att den är systematisk. Den är störst i fråga om personal inom äldreomsorgen med sju procentenheter. Samma differens gäller även bland dem som har uppfattning. Skillnaden syns tydligast i balansmåten.⁵

Tabell 1 Förtroende för olika yrkesgrupper, Västra Götaland och Skåne 2015 (procent och balansmått)**A. Bland samtliga**

	Västra Götaland				Skåne			
	Stort	Litet	Balans- mått	Ingen upp- fattning	Stort	Litet	Balans- mått	Ingen upp- fattning
Hälso- och sjuk- vårdens personal	69	11	+58	5	65	14	+51	5
Personal inom barnomsorgen	65	4	+61	19	60	6	+54	19
Poliser	64	12	+52	6	58	14	+44	6
Lärare i grundskolan	58	8	+50	16	55	9	+46	16
Personal inom äldre- omsorgen	57	11	+46	13	50	14	+36	14
Kollektivtrafikens personal	46	12	+34	14	43	14	+29	13
Rikspolitiker	23	36	-13	10	23	34	-11	10
Kommunens politiker	23	36	-13	10	24	31	-7	10
EU-parlamentariker	16	35	-19	18	19	32	-13	14
Regionens politiker	15	33	-19	18	4	35	-21	14
Antal svar	2 669 – 2 829				1 559 – 1 588			

B. Bland personer med uppfattning

	Västra Götaland			Skåne		
	Stort	Litet	Balans- mått	Stort	Litet	Balans- mått
Hälso- och sjuk- vårdens personal	72	11	+61	68	15	+53
Personal inom barnomsorgen	80	5	+75	74	7	+67
Poliser	68	13	+55	62	15	+47
Lärare i grundskolan	69	9	+60	65	11	+54
Personal inom äldre- omsorgen	65	13	+52	58	16	+42
Kollektivtrafikens personal	54	14	+40	50	16	+34
Rikspolitiker	25	40	-14	26	37	-11
Kommunens politiker	25	40	-15	27	34	-7
EU-parlamentariker	20	43	-23	21	38	-17
Regionens politiker	17	40	-23	16	40	-24
Antal svar	1 262 – 1 489			2 247 – 2 563		

Kommentar: Om frågans formulering se anmärkningen till figur 1. Frågan är ställd på samma sätt i Skåne och Västra Götaland. Stort förtroende=mycket och ganska stort förtroende; Litet förtroende=mycket och ganska litet förtroende. Om balansmått, se figur 1.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2015 och SOM-undersökningen i Skåne 2015.

Politikerbedömningarna uppvisar inga motsvarande skillnader. Tvärtom är andelen med stort förtroende nära nog identisk i de två regionerna. Däremot är det i Skåne något färre som har litet förtroende, vilket bidrar till att balansmåttet i den regionen är något mindre negativa utom för regionens politiker.

Skillnaden mellan bedömningarna i Västra Götaland och Skåne kan ha många förklaringar. Det kan handla om exempelvis metodskillnader mellan undersökningarna eller om faktiska skillnader i personalens sätt att fungera i de två regionerna. Undersökningarna har genomförts helt parallellt och har i stort sett samma svarsmönster, exempelvis att yngre svarar mindre flitigt än äldre. Även om Skåneundersökningen har något lägre svarsfrekvens är det dock rimligt att tro att jämförelser mellan de två undersökningarna påverkas endast marginellt av skillnaden (jfr metodkapitlet i denna volym). När det gäller möjliga skillnader i hur de olika grupperna – och verksamheterna – faktiskt fungerar i de olika regionerna är svårare att avfärda. Mycket talar för att så kan vara fallet på de områden där avvikelserna är störst, till exempel att barnomsorgen faktiskt uppfattas fungera bättre i Västra Götaland än i Skåne.

Samtidigt tyder det faktum att förtroendet för de professionella yrkesgrupperna systematiskt ligger lägre i Skåne på att det mindre handlar om hur enskilda grupper sköter sina uppgifter och mer om en grundsyn, där man i Skåne förefaller ha ett något lägre förtroende. Ett sätt att pröva det är att göra jämförelser med den nationella SOM-undersökningen. Denna handlar visserligen om verksamheterna och inte om personalen, men rangordning och nivåerna är i stort sett desamma. I den jämförelsen visar sig att Västra Götaland ligger närmare riksgenomsnittet än vad Skåne gör. Annorlunda uttryckt är det snarast Skåne som avviker med genomgående mindre positiva värden. Går vi vidare i jämförelsen visar sig att den nationella undersökningens svarspersoner i Skåne genomsnittligt har ett lägre förtroende för jämförbara samhällsinstitutioner än vad de svarande i Västra Götaland har. För sjukvården har 61 procent av de svarande i Skåne stort förtroende, i Västra Götaland 66 procent, medan riksgenomsnittet är 69 procent. Mönstret är detsamma för polisen⁶ och grundskolan.

För politiker är det dock svårare att göra motsvarande jämförelser, men om vi utgår från svaren på frågan som gäller det allmänna politikerförtroendet visar sig förtroendet ligga endast marginellt lägre i Skåne än i Västra Götaland, vilket inte stöder den tidigare argumentationen.⁷ En alternativ förklaring till att det i fråga om politiker framkommer en mindre skillnad kan även vara att politikerförtroendet är generellt lågt och det gör att det blir svårare att gradera.

Slutsatsen är att det relativa förtroende mellan de olika politiker- och yrkesgrupperna är detsamma i Skåne och Västra Götaland – det är samma grupper som ligger högt respektive lågt i båda regionerna – men att nivån på yrkesgruppsförtroendet är något lägre i Skåne. Resultatet verkar således inte ha att göra med hur olika grupper fungerar i de två regionerna utan mer med ett slags grundsyn. Det stöds även av att vi kan observera samma mönster i fråga om graden av tillit till andra

människor, där Skåne avviker med något lägre siffror än i Västra Götaland eller genomsnittligt för Sverige, något som också påverkar bedömningar av yrkesgrupper. I det följande ska dessa skilda mönster i det regionala förtroendet granskas.

Förtroendets dimensioner

Forskningen har tydligt visat att förtroendebedömningar av detta slag har starka positiva inbördes samband: de som har stort förtroende för en institution eller grupp har det vanligen även för andra (Holmberg & Weibull, 2011). Det är samma mönster som vi kan se både i Västra Götaland och Skåne. Det är framför allt ett starkt samband mellan yrkesgrupperna inom området vård, skola, omsorg. Också mellan politikergrupperna är det högt internt samband i bedömningarna. En explorativ faktoranalys indikerar samma mönster. Det faller både i Västra Götaland och Skåne ut två entydiga faktorer som kan rubriceras *Samhälle* respektive *Politik* där de interna korrelationerna i förtroendebedömningarna är särskilt starka (tabell 2).

Tabell 2 Dimensioner i förtroendet för olika yrkesgrupper, Västra Götaland och Skåne 2015 (faktoranalys, faktorladdningar)

	Västra Götaland		Skåne	
	Samhälle	Politik	Samhälle	Politik
Personal inom barnomsorgen	.87	.10	.87	.13
Personal inom äldreomsorgen	.78	.14	.84	.11
Lärare i grundskolan	.82	.10	.83	.17
Hälso- och sjukvårdens personal	.73	.17	.77	.19
Kollektivtrafikens personal	.67	.18	.65	.20
Poliser	.60	.21	.56	.26
Regionens politiker	.17	.89	.18	.88
Rikspolitiker	.19	.86	.20	.85
EU-parlamentariker	.11	.78	.17	.81
Kommunens politiker	.21	.78	.21	.81
Förklarad varians	35%	29%	36%	30%

Kommentar: För frågans formulering se anmärkningen till figur 1. Faktoranalys med lösning enligt Kaiser's kriterium. Varimax rotering. Faktorladdningar. Analysen omfattar endast personer med uppfattning.

Källa: Den västsvenska SOM-undersökningen 2015 och SOM-undersökningen i Skåne 2015.

Dimensionerna bland de svarande i Västra Götaland och Skåne visar sig vara så gott som identiska. Detsamma gäller den förklarade variansen. Det är personal inom områdena vård, skola och omsorg som står starkast i dimensionen Samhälle som hänger mest samman medan poliser och delvis även kollektivtrafikens personal

närmast står för egna dimensioner. Det är samma mönster i Västra Götaland och Skåne 2015 som framkom även i den västsvenska SOM-undersökningen 2014 (Weibull, 2015). Människors föreställningar i dessa avseenden verkar, i varje fall i nutid, inte skilja sig varken beroende på tid eller rum.

De fyra politikerkategorierna har ett ännu starkare internt samband än grupperna inom vård, skola och omsorg. Men en närmare granskning visar att det inom den politiska ramen handlar om två grupper där närhetsfaktorn är den särskiljande: å ena sidan är det särskilt starka samband i bedömningarna av rikspolitiker och EU-parlamentariker, å andra sidan är sambanden starka mellan bedömningarna av regionala och lokala politiker.

Dimensioner som faller ut i en explorativ faktoranalys ska alltid tolkas med försiktighet. Att den västsvenska och den skånska undersökningen uppvisar så lika resultat tyder dock på att det rör sig ett generellt mönster. Det tyder på att förtroendet mer har att göra med medborgarnas allmänna bedömningar och mindre med egenskaper hos respektive region.

Förtroende i några olika grupper

Människors förtroende för yrkesgrupper och kategorier av politiker varierar beroende på demografi och politisk inställning. Det finns väl dokumenterat i många studier (Weibull, 2015, kommande). Exempelvis har kvinnor har genomsnittligt större förtroende än män och högutbildade större än övriga. Likaså finns det skillnader i förtroendebedömningarna med hänsyn till partisympati och ideologisk orientering. Här är inte platsen att i detalj gå igenom hur politiker- och yrkesgruppsförtroende ser ut i alla viktiga grupper. Mot bakgrund av syftet att studera likheter och skillnader mellan Västra Götaland och Skåne har vi valt ut några bakgrundsfaktorer för att jämföra utfallet mellan de två regionerna. De variabler som valts är ålder, ideologisk position och partisympati (tabell 3).

När det gäller ålder vet vi från andra studier att de yngre ofta har större förtroende för samhällets institutioner än vad äldre har (Holmberg & Weibull, 2016). Det resultatet är tydligt både i Västra Götaland och Skåne. Klarast är mönstret i fråga om politikerkategorierna. De yngsta har i båda regionerna och för samtliga fyra politikkivår större förtroende än de äldsta har. Skillnaden mellan Västra Götaland och Skåne är mycket liten. Skillnaden är genomsnittligt något större i Skåne, där de yngre genomgående har ett något större förtroende. Sambanden är förhållandevis tydliga.

Tabell 3a Förtroende i olika yrkesgrupper, Västra Götaland och Skåne 2015 (procent mycket och ganska stort förtroende)

	Västra Götaland						Skåne														
	Ålder		Ideologisk självplacering		Ålder		Ideologisk självplacering		Ålder		Ideologisk självplacering										
	15-29	30-49	50-64	65-85	Klart vänster	Något höger	15-29	30-49	50-64	65-85	Klart vänster	Något höger									
EU-parlamentariker	30	23	14	18	.12	23	25	16	18	.10	34	26	15	18	.11	26	28	14	24	22	.08
Rikspolitiker	27	33	25	20	.08	36	36	19	25	.17	37	31	23	18	.08	45	38	15	26	21	.26
Regionpolitiker	23	18	15	16	.07	25	24	14	15	.10	29	19	13	13	.10	28	22	14	16	8	.19
Kommunens politiker	22	24	24	28	.05	31	33	21	24	.17	34	28	24	27	.07	42	33	20	30	24	.15
Hälsa- och sjukvårdens personal	71	73	71	74	.04	81	79	66	73	.67	70	71	68	66	.06	79	75	60	72	65	.14
Personal inom barnomsorgen	77	85	82	72	.12	87	85	73	82	.73	75	81	74	63	.13	88	81	65	77	68	.17
Personal inom äldreomsorgen	60	66	70	61	.09	77	69	59	65	.57	60	62	57	53	.09	76	63	51	60	47	.18
Lärare i grundskolan	68	75	69	62	.08	78	76	64	70	.58	62	73	62	59	.13	79	72	60	65	60	
Kollektivtrafikens personal	51	53	55	54	.06	60	58	52	52	.46	57	51	46	47	.06	64	51	45	50	46	.15
Poliser	72	76	64	62	.11	63	71	65	72	.68	68	70	64	51	.14	59	69	58	65	62	.13
Antal svar	354	749	59	733		275	534	666	681	292	222	423	405	440		133	261	459	407	187	

Kommentar: Avser personer med uppfrättning. För frågans formulering se anmärkningen till figur 1. Eta är ett sambandsmått som anger graden av påverkan från den oberoende variabeln. Det kan variera mellan 0 och 1. Värdet på 0.10 och över anses indikera en stor skillnad och värde på mellan 0.05 och 0.09 medelstor skillnad.

Källa: De regionala SOM-undersökningarna i Västra Götaland och Skåne 2015.

Tabell 3b Förtroende i olika yrkesgrupper, Västra Götaland och Skåne 2015 (procent mycket och ganska stort förtroende)

	Västra Götaland										Skåne									
	Partisympati					Partisympati					Partisympati					Partisympati				
	V	S	MP	C	FP	M	KD	SD	FI	eta	V	S	MP	C	FP	M	KD	SD	FI	eta
EU-parlamentariker	16	23	39	24	28	19	27	7	21	.27	19	24	35	26	27	27	29	7	21	.36
Rikspolitiker	31	35	42	32	35	24	31	6	25	.34	39	33	47	29	38	29	18	4	27	.48
Region Skånes politiker	18	24	28	21	21	12	22	5	19	.29	24	26	27	11	25	15	14	5	10	.36
Kommunens politiker	27	35	28	32	30	21	26	12	25	.24	30	37	36	31	36	31	36	13	24	.32
Hälsa- och sjukvårdens personal	82	75	79	80	78	72	66	66	77	.15	79	70	76	81	82	70	71	56	66	.21
Personal inom barnomsorgen	87	80	90	87	87	79	73	74	87	.18	85	74	85	84	81	74	69	62	81	.19
Personal inom äldreomsorgen	76	66	75	76	69	61	59	60	69	.17	79	64	60	60	63	60	57	47	60	.20
Lärare i grundskolan	81	71	85	72	75	69	67	58	79	.19	75	67	86	73	68	66	63	51	66	.22
Kollektivtrafikens personal	58	59	61	58	60	50	59	44	59	.14	60	52	52	57	58	50	45	40	51	.14
Polliser	60	69	77	78	76	74	68	57	63	.17	47	66	76	79	79	69	50	49	54	.23
Antal svar	156	455	126	147	130	391	77	261	68		62	295	86	85	97	311	30	265	37	

Kommentar: Avser personer med uppfattning. För frågans formulering se anmärkningen till figur 1. Eta är ett sambandsmått som anger graden av påverkan från den oberoende variabeln. Det kan variera mellan 0 och 1. Värdet på 0.10 och över anses indikera en stor skillnad och värde på mellan 0.05 och 0.09 medelstor skillnad.

Källa: De regionala SOM-undersökningarna i Västra Götaland och Skåne 2015.

I fråga om synen på de olika personalgrupperna är mönstret i stort detsamma. De yngre har större förtroende för alla grupper utom kollektivtrafikens personal. Riktningen är densamma i Västra Götaland och Skåne och nivåskillnaderna är små. De verksamhetsområden som skiljer sig något är barnomsorgens personal och poliser, där de yngre i Skåne har större förtroende än de yngre i Västra Götaland, och kollektivtrafikens personal, där äldre i Skåne har större förtroende än äldre i Västra Götaland.

Ideologisk position står för svarspersonernas placering på en väster-högerskala. Den uppvisar överlag ett större samband med förtroendet för både politiker- och personalgrupper med förhållandevis höga eta-värden⁸. Inte oväntat finns det tydligaste sambandet mellan egen ideologi och förtroende för rikspolitiker: personer till vänster har större förtroende än personer till höger. Mönstren är lika i båda regionerna. Med tanke på den politiska sammansättningen av regionsstyrelserna är den vänstersympatisörers överlag större förtroende för regionpolitiker i både Västra Götaland och Skåne möjligen något oväntat. En tänkbar förklaring är att många är mindre insatta i politiken på den regionala nivån (jfr Sören Holmbergs artikel om allmänhetens kunskaper om regionala politiker i denna volym).

I fråga om yrkesgrupperna finns det överlag ett större förtroende bland personer som placerar sig längst till vänster i jämförelse med dem som placerar längst till höger för alla grupper utom polisen. Tendensen är tydligast i synen på barn- och äldreomsorgens personal. Det är samma mönster i de båda regionerna, men synen på omsorgspersonalen är något tydligare kopplad till ideologi i Skåne. Om vi i jämförelsen inkluderar även de som placerar sig något till vänster respektive höger blir dock skillnaderna betydligt mindre men de är tydliga. En trolig förklaring till den större uppslutningen från vänster är att det handlar om vård, skola och omsorg med i huvudsak offentliganställda som generellt har ett starkt stöd bland personer politiskt står till vänster (jfr Nilsson, 2015). Det understryker att det stora förtroendet rimligen bör tolkas som ett slags uppslutning kring offentlig sektor, oavsett region.

Resultatet blir i stort sett detsamma när vi studerar förtroendet för politiker- och personalgrupper efter svarspersonernas partisyn – med reservation för att antalet svars personer för vissa partier är alltför få för att tillåta några slutsatser (tabell 3b). Eta-värdena är genomgående högre men för bedömningen av politiker är utfallet likartat – sambandet är störst för rikspolitiker och minst för lokalpolitiker. Miljöpartiets sympatisörer har genomgående ett stort politikerförtroende medan Sverigedemokraternas ligger lägst. Intressant är att förtroendet är relativt sett högre för lokalpolitiker både i Västra Götaland och Skåne – möjligen som en konsekvens av att partiet har varit förhållandevis framgångsrikt på kommunal nivå.

När det gäller synen på personalgrupperna spelar partisympati något större roll för bedömningarna i Skåne än i Västra Götaland. Det är inga dramatiska skillnader och huvudmönstret är detsamma med ett genomsnittligt något större förtroende hos V- och S-sympatisörer och något lägre förtroende bland M-sympatisörer och lägst bland Sverigedemokraterna. Sverigedemokraternas sympatisörer uppvisar överlag ett lägre förtroende.

Berördhet och kvalitet

I tidigare studier av förtroendebedömningar har den egna erfarenhetens positiva betydelse lyfts fram (Nilsson, 2009; Weibull, 2011). Erfarenheten kan dock skilja sig åt efter både typ och verksamhetsområde. Å ena sidan kan en positiv inställning ha sin bakgrund i ett starkt intresse eller engagemang för en viss verksamhet, å andra sidan kan det vara uttryck för ett konkret möte med verksamheten. Men kontakten med en organisation eller en grupp behöver givetvis inte innebära att man blir odelat positiv, även om det finns sådana samband. Slutsatserna från tidigare prövningar av berördhetens betydelse har visat på varierande resultat som till stor del reflekterat berördhetens olika innebörder (Holmberg & Weibull, 2014; Weibull, 2015). I det följande ska det med exempel hämtade från hälso- och sjukvården belysas om kontakt har betydelse – och så fall vilken.

När det gäller bedömningen av hälso- och sjukvården har vi använt fyra indikatorer: akutvård på sjukhus, annan sjukhusvård och användning av offentlig respektive privat vårdcentral under det senaste året. Förtroendet för hälso- och sjukvårdens personal har studerats efter graden av kontakt med var och en av de fyra verksamhetsområdena. Det handlar om i vad mån man under de senaste tolv månaderna själv har haft någon kontakt eller någon nära anhörig haft kontakt. Den tredje gruppen är de som inte haft någon kontakt senaste året, vilket givetvis inte behöver betyda att de saknar uppfattning i frågan.

Huvudmönstret är att kontakt med hälso- och sjukvården har förhållandevis litet samband med det generella förtroendet för personalen inom området (tabell 4). Det enda undantaget gäller akutvård på sjukhus, där de som själva varit akut på ett sjukhus under de senaste 12 månaderna har lägre förtroende än övriga – i Västra Götaland 61 procent mycket eller ganska stort förtroende i jämförelse med 71 procent, i Skåne 69 respektive 76 procent.⁹ Förtroendet för hälso- och sjukvårdspersonalen är som tidigare framgått något högre i Västra Götaland men skillnaden mellan personer med och utan erfarenhet är densamma. Också då det gäller sjukvård i allmänhet ligger Västra Götaland något högre, men det finns ingen skillnad mellan berörda och icke-berörda.

Tabell 4 Förtroende för hälso- och sjukvårdens personal efter nyttjande av tjänster under de senaste 12 månaderna i Västra Götaland och Skåne 2015 (procent)

Västra Götaland									
Förtroende för personalen									
Nyttjat:	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska lågt	Mycket lågt	Totalt	Balans-mått	Antal svar	Eta
<i>Akutvård sjukhus</i>									
Själv	25	44	17	7	7	100	+55	594	
Nära anhörig	20	52	16	8	4	100	+60	798	
Nej	20	56	15	6	4	100	+66	1 031	.04
<i>Annan sjukhusvård</i>									
Själv	22	51	15	7	5	100	+61	939	
Nära anhörig	20	51	17	8	4	100	+59	816	
Nej	21	53	15	6	5	100	+63	679	.02
<i>Besökt vårdcentral själv</i>									
Både offentlig/privat	23	47	16	8	6	100	+56	352	
Enbart offentlig	21	50	16	8	5	100	+58	798	
Enbart privat	22	59	1	5	3	100	+73	156	
Ingetdera	22	56	13	3	6	100	+69	209	.05
Skåne									
Förtroende för personalen									
Nyttjat:	Mycket stort	Ganska stort	Varken eller	Ganska lågt	Mycket lågt	Totalt	Balans-mått	Antal svar	Eta
<i>Akutvård sjukhus</i>									
Själv	19	42	19	11	9	100	+41	361	
Nära anhörig	19	51	14	10	5	100	+55	506	
Nej	19	53	16	6	6	100	+60	519	.09
<i>Annan sjukhusvård</i>									
Själv	20	49	15	9	7	100	+63	560	
Nära anhörig	18	52	16	9	5	100	+58	465	
Nej	18	48	19	8	7	100	+61	412	.02
<i>Besökt vårdcentral själv</i>									
Både offentlig/privat	16	49	18	10	7	100	+58	576	
Enbart offentlig	19	52	14	8	7	100	+56	592	
Enbart privat	18	57	12	8	5	100	+62	152	
Ingetdera	23	34	25	8	10	100	+39	123	.02

Kommentar: Frågan nyttjande lyder: *Har du eller någon nära anhörig under de senaste 12 månaderna nyttjat någon av de former av service som anges nedan? Svaralternativen är: Ja, jag nyttjar själv, Nyttjar ej själv men nära anhörig nyttjar och Nej, varken jag själv eller nära anhörig nyttjar.* Frågan om förtroende redovisas i anmärkningen till figur 1. Bland personer med uppfattning. Eta är ett sambandsmått som anger graden av påverkan från den oberoende variabeln. Det kan variera mellan 0 och 1. Värden på 0.10 och över anses indikera en stor skillnad och värde på mellan 0.05 och 0.09 medelstor skillnad.

Källa: De regionala SOM-undersökningarna i Västra Götaland och Skåne 2015.

När det gäller det något mindre förtroendet bland besökarna på akutvården är det viktigt att notera att resultatet inte säger något om sambandets riktning, alltså om det är erfarenheten av akutvården som bidragit till försvagningen eller om de som kom kommer till akuten av olika skäl har ett lägre förtroende för sjukvårdspersonal. Klart är emellertid att sambandet kvarstår även efter kontroll för ideologisk position – den faktor som visade sig ha störst samband med personalförtroendet: även bland personer till vänster är förtroendet lägre bland dem som nyttjat akutvården än bland dem som inte gjort det, liksom det bland personer till höger finns det större förtroende bland icke-nyttjare. Mönstret är också här detsamma i Västra Götaland och Skåne.¹⁰ Det bör samtidigt klart understrykas att även om det finns skillnader i förtroende efter berördhet har också de som akut besökt sjukhus överlag en positiv bedömning av personalen.

När det gäller vårdcentraler görs det en skillnad mellan offentliga och privata. I tabell 5 har vi skiljt ut olika besöksmönster – besökt både privat och offentlig vårdcentral, bara offentlig och bara privat. Oavsett typ av vårdcentral har besökarna i Skåne större förtroende för hälso- och sjukvårdens personal än icke-besökarna och skillnaden mellan offentliga eller privata vårdcentraler är liten. I Västra Götaland är bilden mindre entydig. Besökarna på båda typerna av vårdcentraler och på offentliga centraler har något lägre förtroende för hälso- och sjukvårdens personal är de som besökt privat vårdcentral och de som inte besökt någon vårdcentral.

Frågan är vad som ligger bakom svarsmonstret. Utfallet pekar åt något olika håll och sambanden (eta) är förhållandevis små i båda regionerna. De som varit i kontakt med akutvård har mindre förtroende för hälso- och sjukvårdens personal än de som inte haft kontakt senaste året, medan det i fråga om vårdcentraler finns en mer positiv värdering bland besökarna i Skåne, men något mindre bland dem i Västra Götaland. En möjlig tolkning är att den något mindre positiva inställningen bland dem som varit på sjukhus akut har att göra med köer där skillnaden mellan de två regionerna är liten, medan besök på vårdcentraler i högre grad är beroende av hur verksamheten är lokalt organiserad.

Tolkningarna av resultaten pekar på att den kvantitativa kontaktytan mot vården knappast är en tillräcklig förklaring till skillnaderna i förtroende för personalen inom hälso- och sjukvården. Också den upplevda kvaliteten måste vägas in. Det handlar om hur sjukvården fungerar. Både i den västsvenska och i den skånska SOM-undersökningen fanns det frågor som avsåg att fånga upp allmänhetens föreställningar om kvaliteten inom sjukvården. Vid sidan av en generell bedömning av hur bra sjukvården fungerar fick svarspersonerna även ta ställning till fyra dimensioner i kvaliteten: tillgången till vård, medicinsk kvalitet, effektiviteten i organisationen och personalens bemötande.

När det gäller bedömningarna av verksamhetens kvalitet i fyra avseenden får personalens bemötande den mest positiva värderingen: 81 procent i Västra Götaland och 77 procent i Skåne anser att det är mycket eller ganska bra. Även den medicinska kvaliteten kommer högt: 73 procent i Västra Götaland tycker att kvaliteten

är bra och 68 procent i Skåne. Knappt hälften i både Västra Götaland och Skåne gör bedömningen att tillgången till vård fungerar mycket eller ganska bra, medan organisationens effektivitet hamnar lågt med endast en femtedel positiva oavsett region.¹¹ Likheten i bedömningarna mellan de två regionerna är anmärkningsvärd. När det gäller den generella kvaliteten ligger dock andelen i Västra Götaland på 42 procent och i Skåne 58 procent av samtliga svarande. En förklaring till skillnaden är troligen att frågan i Västra Götaland gällde hälso- och sjukvård, medan det i Skåne avsåg enbart sjukvård.¹²

När vi sätter de fyra kvalitetsdimensionerna i relation till förtroendet för personalen är det föga överraskande att det genomgående framträder mycket starka positiva samband (tabell 5). De som bedömer de olika aspekterna på vårdkvalitet positivt har överlag större förtroende för hälso- och sjukvårdens personal. De starkaste positiva sambanden finns i bedömningen av personalens bemötande (Västra Götaland $\eta = .32$; Skåne $\eta = .31$), den generella bedömningen av hur sjukvården fungerar ($\eta = .31$ respektive $.32$) och medicinsk kvalitet ($\eta = .34$ respektive $.29$).

I dessa fall är balansmåten klart positiva även bland personer som är tveksamma till verksamhetens kvalitet. I två fall är balansmåten negativa. Det ena visar det föga överraskande resultatet att de – få – som är kritiska till personalens bemötande uppvisar ett klart mindre förtroende för personalen. Detsamma gäller den, också begränsade, grupp som ifrågasätter den medicinska kvaliteten. Effekten av att vara kritisk visar sig vara något större bland de svarande i Skåne.

Hälso- och sjukvårdspersonalen kommer således mycket väl ut i jämförelserna. Det finns ett generellt starkt samband mellan kvalitet och en positiv syn på personalen – men även där kvaliteten uppfattas som lägre får personalen positiva värden. En rimlig tolkning är att om en verksamhet upplevs fungera bra så är personalen en viktig del av det och när den fungerar mindre bra beror det inte så mycket på personalen.

Så långt har den jämförande analysen gällt hälso- och sjukvårdspersonalen. Samtidigt finns det även möjlighet att inom ramen för de två regionala undersökningarna jämföra personalförtroendet med förtroendet för sjukvårdens huvudmän, alltså de regionala politikerna. Visserligen har regionala politiker ansvar även för andra områden men sjukvården är trots allt den dominerande verksamheten. Det vi hittills sett är att politikergrupperna åtnjuter klart mindre förtroende än personalgrupperna. Vi bör således förvänta oss generellt lägre förtroendesiffror, men frågan gäller inte primärt nivån utan om allmänhetens åsikter om den regionala sjukvården har någon påverkan på deras förtroende för områdets politiker. I nedre delen av tabell 5 redovisas utfallet.

Överlag framgår att de svars personer som gör en mer positiv bedömning av sjukvården har större förtroende för de regionala politikerna – eller snarare att deras förtroende är mindre negativt – än de som är kritiska till sjukvårdens kvalitet. Balansmåten visar förväntade skillnader med mindre negativt politikerförtroende bland dem som är positiva till kvaliteten. Sambanden är störst i fråga om det gene-

Tabell 5 Förtroende för hälso- och sjukvårdens personal och de regionala politikerna efter olika indikatorer på kvalitet i sjukvården, Västra Götaland och Skåne 2015

	Västra Götaland									
	Tillgång till vård		Medicinsk kvalitet		Organisationens effektivitet		Personalens bemötande		Generellt hälso- och sjukvården	
	Bra	Dåligt	Bra	Dåligt	Bra	Dåligt	Bra	Dåligt	Bra	Dåligt
<i>Hälso- och sjukvårdens personal</i>										
Stort förtroende	82	62	81	41	84	67	79	37	86	58
Litet förtroende	6	21	8	43	4	18	8	44	4	25
Balansmått	+76	+41	+73	-2	+80	+49	+71	-7	+82	+33
Eta		.22		.34		.19		.31		.32
<i>Regionens politiker</i>										
Stort förtroende	22	9	20	9	32	11	19	7	27	8
Litet förtroende	30	57	35	63	27	53	38	68	26	63
Balansmått	-8	-48	-15	-54	+5	-42	-19	-61	+1	+55
Eta		.28		.23		.34		.16		.34
Antal svar	956	702	1 463	172	413	957	2 080	147	1 064	746

	Skåne									
	Tillgång till vård		Medicinsk kvalitet		Organisationens effektivitet		Personalens bemötande		Generellt sjukvården	
	Bra	Dåligt	Bra	Dåligt	Bra	Dåligt	Bra	Dåligt	Bra	Dåligt
<i>Hälso- och sjukvårdens personal</i>										
Stort förtroende	79	56	76	36	81	60	76	32	79	49
Litet förtroende	7	31	11	51	7	25	14	54	8	34
Balansmått	+72	+25	+65	-15	+74	+35	+62	-22	+71	+15
Eta		.27		.29		.21		.35		.31
<i>Regionens politiker</i>										
Stort förtroende	24	9	19	8	29	9	17	10	21	6
Litet förtroende	30	60	38	51	28	55	39	55	31	63
Balansmått	-6	-51	-19	-43	+1	-46	-22	-45	-10	-57
Eta		.27		.16		.27		.12		.33
Antal svar	768	477	1 115	102	329	646	1 253	105	787	328

Kommentar: Frågan om kvalitetsindikatorer lyder: *Allmänt sett, vilken är din uppfattning om hälso- och sjukvården i Västra Götaland/Skåne i följande avseenden? Svartalternativ: mycket bra, ganska bra, varken bra eller dåligt, ganska dåligt, mycket dåligt och Ingen uppfattning.* Frågan om sjukvården lyder i Västra Götaland: *Allmänt sett, hur tycker du att Västra Götalandsregionen sköter sin uppgift när det gäller ... hälso- och sjukvård? Svartalternativ: mycket bra, ganska bra, varken bra eller dåligt, ganska dåligt, mycket dåligt och Ingen uppfattning.* I Skåne lyder frågan: *Allmänt set, hur tycker du att följande verksamheter fungerar i Skåne... Sjukvård? Svartalternativ: mycket bra, ganska bra, varken bra eller dåligt, ganska dåligt, mycket dåligt och Ingen uppfattning.* Procenten fördelad bland personer med uppfattning. Eta är ett sambandsmått som anger graden av påverkan från den oberoende variabeln. Det kan variera mellan 0 och 1. Värden på 0.10 och över anses indikera en stor skillnad och värde på mellan 0.05 och 0.09 medelstor skillnad.

Källa: De regionala SOM-undersökningarna i Västra Götaland och Skåne 2015.

rella förtroendet här hälso- och sjukvården, organisationens effektivitet tillgången på vård (Västra Götaland eta= .34, .34 och .28; Skåne eta=.33, .27 och .27) och minst i fråga om personalens bemötande (eta=.16 respektive .12). Mönstret förefaller i stort sett rimligt eftersom tillgång och organisation är de vårdkvaliteter som politiker rimligen har störst möjlighet att påverka – det borde således vara där man ska förvänta sig skillnader i allmänhetens förtroende. På nytt är svarspersonerna i de två regionerna ytterst samstämmiga.

Slutsatsen är att det finns en tydlig kvalitetsfaktor i allmänhetens förtroende för både personal och politiker. Andra analyser har dessutom visat att kvalitetsfaktorn spelar en avgörande roll för det förtroende personer har för olika yrkesgrupper. De som upplever att en verksamhet kännetecknas av hög kvalitet har också ett större förtroende för personalen inom området (Weibull, kommande). Det kan samtidigt diskuteras om det ska uppfattas som ett orsakssamband. De tidigare analyserna av den konkreta berördhetens betydelse pekar snarast på att det i båda regionerna rör sig om en växelverkan mellan en positiv syn på verksamheten och ett stort förtroende för personalen.

Två regioner – en likartad bild

Syftet med kapitlet har varit att belysa likheter och skillnader i allmänhetens förtroendebedömningar mellan två regioner. Bakgrunden är ett intresse att studera betydelsen av regionala skillnader för människors bedömningar. Underlaget är frågor om förtroendet för politiker och personalgrupper i de två regionala SOM-undersökningarna i Västra Götaland och Skåne hösten 2015.

Analysen har fokus på beskrivning av förtroendet för olika grupper inom politik och förvaltning men har även studerat vad som ligger bakom allmänhetens förtroende för politiker och yrkesgrupper.

När det gäller förtroendet visar sig detta vara starkt och stabilt för flertalet personalgrupper inom vård, skola och omsorg. För politikergrupperna är förtroendet generellt klart lägre. Det finns mycket stora likheter i bedömningarna bland personer i Västra Götaland och Skåne. Rangordningen efter förtroende är identisk: den grupp som värderas högt i den ena regionen gör det också i den andra. Nivåerna skiljer sig dock åt något främst genom att förtroendet i Skåne ligger lägre än i Västra Götaland när det gäller bedömningen av de olika personalgrupperna. Också sambandet när det gäller bedömningarna mellan de olika politikergrupperna faller ut nästan exakt samma mellan de två regionerna.

Inte heller skillnaderna i bedömningarna mellan personer i olika åldrar, med olika ideologi eller med olika partisympati skiljer sig nämnvärt åt mellan Västra Götaland och Skåne. I båda regionerna är det personer som placerar sig till vänster som har något större förtroende för både politiker- och personalgrupperna.

Slutligen studeras betydelsen av berördhet och kvalitet i synen på sjukvården för förtroendet för hälso- och sjukvårdens personal. I fråga om berördhet har personer

med erfarenhet av akut sjukvård något lägre förtroende än de som inte har det, medan någon sådan skillnad inte finns när det gäller sjukvård allmänt. I Västra Götaland är förtroendet i alla grupper något högre, vilken avspeglar det generellt högre personalförtroendet i regionen i jämförelse med Skåne. I fråga om betydelsen av olika kvalitetsindikatorer för synen på sjukvårdens personal är bilden i stort sett densamma i Västra Götaland och Skåne.

Slutsatsen av jämförelsen är att det finns mycket få regionala skillnader i allmänhetens politiker- och personalförtroende. En första förklaring skulle kunna vara att de två regionerna är lika och därför blir likartat bedömda. Samtidigt verkar det osannolikt att likheten i regionernas sätt att fungera skulle vara så stor på samtliga undersökta områden. Mycket tyder istället på att bedömningarna till stor del ligger i den betraktandes öga: det finns något slag av generell värderingsnorm av människor och verksamheter i botten av bedömningarna.

Men det finns ett viktigt tillägg att göra. I och med att likheten i människors förtroende är så pass stor finns det anledning att närmare granska även mindre avvikelser. En sådan kan vara förtroendet för barnomsorgens personal där förtroendet är något högre i Västra Götaland än i Skåne. Samtidigt finns det skäl att även uppmärksamma oväntade likheter som att bedömningen av de regionala politikerna är likartad trots att de politiska majoritetsförhållandena skiljer sig åt.

Underlaget för studien är medborgarnas upplevda förtroende för politiker och olika grupper av tjänstemän i två svenska regioner. Givetvis är slutsatserna en följd av att det bara rör sig om två regioner. Trots stora likheter mellan dem är det inte säkert att bedömningarna behöver vara typiska för hur politiker och tjänstemän i andra regioner med annan struktur uppfattas. Det är därför viktigt att studera även andra regioner för att få en sammanhållen bild av när vi ska vänta oss likheter och när vi ska förvänta oss skillnader mellan olika regioner.

Noter

- ¹ Kapitlet följer i fråga om grundläggande utgångspunkter de analyser jag tidigare har gjort av grupp-förtroendet i Västra Götalandsregionen (Weibull, 2011, 2015). Dessutom överensstämmer texten till viss del med motsvarande studie av förtroendet i Skåne (Weibull, kommande). I den senare finns dock en vidare analys och en utförligare referenslista.
- ² Det mellanmännsliga förtroendet bygger på frågan i vilken utsträckning man kan lita på människor i allmänhet. Svaren ges på en skala mellan 0 och 10. De som på skalan har värdena 8-10 definieras som höglitare (Holmberg & Rothstein, 2015).
- ³ Frågan lyder: *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?*

- 4 Andelen som varken har stort eller litet förtroende och andelen som har litet förtroende redovisas inte i figuren. Andelen med litet förtroende framgår dock i tabell 1.
- 5 Det är emellertid viktigt att då påminna om att ett balansmått har 200 enheter från +100 (alla har stort förtroende) till -100 (alla har litet förtroende).
- 6 Mot bakgrund av en del diskussioner om polisens agerande i Malmö, exempelvis i fråga om det så kallade Romregistret där man även fick stark kritik från JO (<https://www.jo.se/sv/Om-JO/Press1/Presskatalog/Allvarlig-JO-kritik-mot-Skanepolis-en/>), fanns en förväntan att förtroendet skulle vara klart lägre i Skåne, särskilt i invandrargrupper. Något sådant mönster kan dock inte iaktas. Det ska dock tillfogas att svarsfrekvensen i de senare grupperna är låg och resultaten osäkra.
- 7 I den nationella SOM-undersökningen 2015 var den genomsnittliga andelen som har förtroende för politiker i allmänhet 33 procent, i Västra Götaland var det samma andel och i Skåne 30 procent. På en fråga om hur nöjd man är med hur demokratin i Sverige fungerar 70 procent. Bland boende i Skåne är den 62 och Västra Götaland 71 procent.
- 8 Sambandsmättet är eta. Eta är ett sambandsmått som anger graden av påverkan från den oberoende variabeln. Det kan variera mellan 0 och 1. Värden på 0.10 och över anses indikera en stor skillnad och värde på mellan 0.05 och 0.09 medelstor skillnad.
- 9 I en särskild analys har också sambandet mellan nyttjande av sjukvården och bedömningen av de fyra kvalitetsindikatorerna medicinsk kvalitet, tillgången till vård, organisationens effektivitet och personalens bemötande undersökts. Det visar sig förhållandevis små skillnader i bedömningen mellan dem som nyttjat sjukvården och de som inte gjort det. I Västra Götaland är det något fler av nyttjarna av akutvård som bedömer tillgången till vård som än bland icke-nyttjarna och i Skåne är bedömningen av medicinsk kvalitet något högre bland dem som nyttjat akutvården än bland dem som inte gjort det. När det gäller allmän sjukhusvård är nyttjarna i Skåne överlag något mer positiva än övriga, i Västra Götaland finns ingen nämnvärd skillnad. Den sammantagna bilden är att nyttjarna inte bedömer kvalitetsindikatorerna särskilt mycket annorlunda än icke-nyttjarna.
- 10 Bilden är dock inte helt entydig. En analys där sambandet studerats med kontroll för utbildningsbakgrund visar det sig visserligen att förtroendet för sjukvårdspersonal bland högutbildade – en grupp som generellt har mycket stort förtroende – är mindre bland dem som nyttjat akutvård, men att detta inte gäller bland lågutbildade; i Skåne är förtroendet till och med något högre bland lågutbildade nyttjare än bland lågutbildade icke-nyttjare (Weibull, kommande).

- ¹¹ Om vi i jämförelsen mellan Skåne och Västra Götaland utgår från ett balansmått, där andelen som anser att verksamheten fungerar bra minskas med andelen som anser att den fungerar dåligt (+100=alla anser att det fungerar bra, -100=alla anser att det fungerar dåligt), visar sig följande: Medicinsk kvalitet: Skåne +60, Västra Götaland +65; Tillgången till vård: Skåne +18, Västra Götaland +16; organisationens effektivitet: Skåne -20, Västra Götaland -26; personalens bemötande: Skåne +71, Västra Götaland +75.
- ¹² Att den bredare nämningen hälso- och sjukvård brukar innebära lägre andel stort förtroende har även visat sig i jämförelser av personalgruppsförtroende över tid (Weibull, 2015).

Referenser

- Andersson, Ulrika, Jansson, Daniel, Ohlsson, Jonas (2016) *Skånska trender 2001-2015*. Rapport. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Bergström, Annika, Ohlsson, Jonas (2016) *Västsvenska trender 1992-2015*. Rapport. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Bové, Klara, Bergström, Annika, Ohlsson, Jonas (2015) *Västra Götaland*. Rapport. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Elliot, Maria (1997) *Förtroende för massmedier*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören (1994) Partierna tycker vi bäst om i valtider. I Holmberg, S, Weibull, L (red) *Vägval*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören (2015) Mycket höga krav på offentlig verksamhet. I Bergström, A, Johansson, B, Oscarsson, H, Oskarson, M (red) *Fragment*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören, Rohtstein, Bo (2016) Mellanmänsklig tillit bygger goda samhällen. Ohlsson, J, Oscarsson, H, Solevid, M (red) *Fragment*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören, Weibull, Lennart (2005) Rimligt förtroende? I Holmberg, S, Weibull, L (red) *Lyckan kommer, lyckan går*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören, Weibull, Lennart (2011) Förtroendekurvorna pekar uppåt. I Holmberg, S, Weibull, L, Oscarsson, H (red) *Lycksalighetens ö*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören, Weibull, Lennart (2013) Det viktiga samhällsförtroendet. I Bergström, A, Oscarsson, H (red) *Mittfåra och marginal*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören, Weibull, Lennart (2014) Institutionsförtroende mellan berördhet och mediebevakning. I Bergström, A, Oscarsson, H (res) *Mittfåra och marginal*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

- Holmberg, Sören, Weibull, Lennart (2015) Demokratins haloeffekt. I Bergström, A, Johansson, B, Oscarsson, H, Oskarson, M (red) *Fragment*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören, Weibull, Lennart (2016) Makten i Rosenbad bestämmer förtroendet för regeringen. I Ohlsson, J, Oscarsson, H, Solevid, M (red) *Ekvilibrium*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Johansson, Inga-Lill, Jönsson, Sten, Solli, Rolf (2006, red) *Värdet av förtroende*. Lund; Studentlitteratur.
- Kassin, Saul, Fein, Steven, Markus Hazel Rose (2011) *Social Psychology*. Wadsworth: Cengage Learning.
- McCombs, Maxwell (2006) *Makten över dagordningen: om medierna, politiken och opinionsbildningen*. Stockholm: SNS förlag.
- Nilsson, Lennart (1993) *Västsvensk region*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart (2009) De politiska systemen på regional och lokal nivå i Väst-sverige. I Nilsson, L, Johansson, S (red) *Att bygga, att bo, att leva. En bok om Västra Götaland*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart (2010) *En region blir till*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart (2011) Västsvensk flernivå demokrati i förändring. I Nilsson, L (red) *Västsvensk demokrati i tid och rum*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart (2015) Starkt stöd för välfärdstaten. I Bergström, A, Oscarsson, H (red) *Mittfära & marginal*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Norén-Bretzer, Ylva (2005) *Att förklara politiskt förtroende. Betydelsen av socialt kapital och rättvisa procedurer*. Göteborgs universitet: Statsvetenskapliga institutionen.
- Trägårdh, Lars (2009, red) *Tillit i det moderna Sverige. Den dumme svensken och andra mysterier*. Stockholm: SNS Förlag.
- Weibull, Lennart (2011) Förtroende för olika grupper. I Nilsson, L (red) *Västsvensk vardag*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Weibull, Lennart (2015) Förtroende för olika grupper: en uppdatering. I Bergström, A, Ohlsson, J (red) *Alla dessa val. Den västsvenska SOM-undersökningen 2014*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Weibull, Lennart (kommande) Politiker och tjänstemän. I Andersson, U (red) *Den regionala SOM-undersökningen i Skåne 2015*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.